

Requiem

Ursprunget till *Missä pro defunctis* står att finna i de tidiga kristnas katakomber (underjordiska gravplatser). Inskriptioner från katakomberna visar på en helt annan syn på livets slut än vad andra romare hade. Romarna (och de gamla grekerna) betraktade döden som ett skuggliv, medan de tidiga kristna skrev böner *till* den döde eftersom döden för dem inte var slutet, utan övergången till det sanna livet. Människan dör inte utan vilar i avvaktan på uppståndelsen.

Requiem — vila, sömn, ro — är det ledande temat i mässan för de döda. Denna mässa är inte bara för *den* döde i samband med en begravning, den är också en mässa för *de* döda som finns omkring oss. I tidig tid kom tanken att de dödas själar svävade över sina gravar i början av november in i kristendomen. Den tiden som idag har koncentrerats i alla helgons dag (och även dagen efter, alla själars dag, för katoliker).

I slutet av niohundralet kan vi börja skönja spår av det vi idag kallar “requiem”, en mässa med mer eller mindre fast form och text. *Dies ire* tillkom på trettonhundralet och man får anse att mässan fick sin slutgiltiga form under slutet av renässansen.

Mässor har en gemensam del som är lika för alla mässor under året, och de har en del som är specifik för den enskilda dagen. *Ordinarium* är den “ordinarie” delen medan *proprium* är den del som är “proper” eller specifik för den enskilda dagen. Till skillnad från vanliga mässor har ett *requiem* samma texter för stor del av *propriet* oberoende vilken dag den sker på. Detta innebar att en tonsättare som så gott som aldrig tonsatte *propriet* för vanliga mässor (det skulle ju innebära att kompositionen bara skulle kunna framföras en viss dag under året) även tonsatte valda delar av dessa i mässan för de döda. De delar som inte tonsattes sjöngs från antiphonariet, den kyrkliga sångboken med “gregorianska” sånger.

Adagio tutti

Requiem aeternam dona eis, Domine:
et lux perpetua luceat eis.

solo

Te decet hymnus, Deus, in Sion,
et tibi reddetur votum in Jerusalem.
Exaudi orationem meam,
ad te omnis caro veniet.

Andante tutti

Kyrie, eleison,
Christe, eleison,

Adagio tutti

parce mihi domini
nihil enim sunt dies mei

solo

Quid est homo
quia magnificas eum
aut quia ponis erga eum cor tuum
visitas eum diluculo
et subito probas illum
quare me
posuisti contrarium tibi
et factus sum mihi met ipsi gravis
cur non tolles peccatum meum
et quare non auferes
iniquitatem meam

tutti

ecce nunc in pulvere dormio
et si mane me quaesieris
non subsistam

Tempo ordinario tutti

ad te Domine levavi animam meam
Deus meus in te confido
non erubescam

solo

neque inrideant me inimici mei
et enim universi qui sustinent te
non confundentur

tutti

confundantur omnes iniqua
agentes supervacue

Herre, giv dem den eviga friden,
och det eviga ljuset lyse dem!

Dig prisar min lovsång, Gud, i Sion,
dig tillbeder man i Jerusalem.
Hör min bön,
till dig flyr allt kött!

Herre, förbarma dig,
Kriste, förbarma dig,

Herre låt mig vara,
mina dagar äro ju fåfänglighet

Vad är då en människa,
att du gör så stor sak av henne,
aktar på henne så noga,
synar henne var morgon,
prövar henne vart ögonblick?
Huru länge skall det dröja,
innan du vänder din blick ifrån mig,
lämnar mig i fred ett litet andetag?
Om jag än har syndar,
vad skadar jag därmed dig,
du människornas bespejare?
Varför har du satt mig till ett mål
för dina angrepp
och låtit mig bliva en börda för mig själv?

Varför vill du icke förlåta mig min överträdelse,
icke tillgiva mig min missgärning?
Nu måste jag ju snart gå till vila i stoftet;
om du söker efter mig, så är jag icke mer.

Till dig, Herre, upplyfter jag min själ.
Min Gud, på dig förtröstar jag,
låt mig icke komma på skam,

låt icke mina fiender fröjda sig över mig.
Nej, ingen kommer på skam,
som förbidar dig;

på skam kommer de som, utan sak, handla
trolöst

Adagio tutti

Sanctus, Sanctus, Sanctus
Dominus, Deus Sabaoth!

Helig, helig, helig
är Herren Gud Sebaoth.

Arioso solo

Pleni sunt caeli et terra gloria tua.

Himlarna och jorden är fulla av din härlighet.

Allegretto tutti

Osanna in excelsis.

Hosianna i höjden.

Adagio solo

Benedictus, qui venit
in nomine Domini.

Välsignad vare han
som kommer i Gud namn.

Presto tutti

Osanna in excelsis.

Hosianna i höjden.

Adagio solo

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi
dona eis requiem.

Guds lamm, som borttager världens synder
ge oss frid.

tutti

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi
dona eis requiem sempiternam.

Guds lamm, som borttager världens synder
ge oss frid för evigt.

solo

Lux aeterna luceat eis, Domine:

Det eviga ljuset lyse dem, Herre,

Allegro tutti

cum Sanctis tuis in aeternum,
quia pius es.

med dina heliga i evighet,
ty du är nådig.

Adagio solo

Requiem aeternam dona eis, Domine,
tutti

Herre, giv dem den eviga friden,

et lux perpetua luceat eis:

det eviga ljuset lyse dem,

Allegro tutti

cum Sanctis tuis in aeternum,
quia pius es.

med dina heliga i evighet,
ty du är nådig.

Gregor Joseph **Werner** (*2 jan. 1693, †3 mars 1766).

Inte mycket vets om honom tiden innan han gifte sig 27:e jan. 1727 med Anna Christina Pusch (†22 sep. 1753). Men eftersom han gifte sig i Wien måste han ha bott i staden en längre tid, sådana var dåtidens regler. Året därpå (10 maj 1728) efterträdde han Wenzel Zivillhofers som hovkapellmästare på slottet Esterházy i Eisenstadt (40km syd om Wien). Och under sin första tid vid slottet gjorde han om hovkapellet med Wien som förebild och gjorde en förstklassig ensemble av det. Han komponerade, var verksam som sångare, höll lektioner i sång och komposition, och hade stor betydelse för kulturlivet för staden i övrigt. På sin ålders höst fick Werner stiga åt sidan för den unge J.Hayden, men han var kvar som *Oberhofkapellmeister* och ansvarade för den sakrala musiken, vilket var hans huvudintresse.

Han ver en kapabel kompositör som hade många strängar på sin lyra. Bara *Musicalisher Instrumental-Calender*, *Die Bauern-Richers Wahl*, och *Der Wienerische Tandlermarckt* gav honom högt anseende i dåtidens musikvärld och de är också exempel på hans humoristiska ådra. Hans instrumentalverk innehåller tydliga förklassiska element och med sina oratorier visar han att han behärskar musikdramatik. Men hans primära arena var kyrkomusiken (han skrev bl.a. över 90 mässor) och han hade stor färdighet i kontrapunktisk stil.

Det är bortom all tvekan att han förde det esterházysiska hovkapellet till sin första blomning och att han, efter J.Hayden, var dess mest framstående kapellmästare.